

Секція: Державне управління

Васильковський Олександр Тимофійович

старший викладач, підполковник

Національна академія Національної гвардії України

м. Харків, Україна

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ З ГРОМАДСЬКІСТЮ

Відносини держави і суспільства – проблема, що цікавить дослідників протягом всієї історії розвитку наукової думки, адже держава – особливий інститут, що володіє високим ступенем незалежності від суспільства, що і дозволяє йому бути головною керуючою системою. Теорії взаємодії держави і суспільства можна об'єднати в дві групи:

1) теорії протистояння: інтереси держави і суспільства представлені як суперечливі; держава, що має більший обсяг ресурсів і організаційну міць, виступає в ролі домінуючої, примушуючої сили. У практиці політичного життя протистояння виражається у встановленні тоталітарного, авторитарного режимів, в комунікативному аспекті – введення цензури, придушення інформаційних свобод, державний контроль ЗМІ, функціонування інститутів пропаганди та агітації і т. д., – тобто в рамках таких суспільств превалює одностороння, або монологічна комунікація.

2) теорії співробітництва: інтереси держави і суспільства збігаються, тобто держава – засіб вираження і узгодження інтересів різних суспільних груп, що досягається в результаті двосторонньої (діалогічної) комунікації. При такому сценарії держава враховує запити і реагує на вимоги суспільства (більшості соціальних груп, а не тільки привілейованих верств). Варто відзначити, що «співпраця» мається на увазі в широкому сенсі, але аж ніяк не виключає протистояння окремих суб'єктів політичного життя (тому в цю

групу можна включити плюралістичні теорії, де держава виступає посередником між конфліктуєчими групами інтересів).

Ці два підходи протилежні один одному, є своєрідними полюсами, між якими на практиці реалізуються безліч моделей і форм взаємодії держави і суспільства. Зміцнення держави не завжди призводить до придушення громадянського суспільства і приватної свободи – протиставлення держави і суспільства виникає тоді, коли держава перетворюється на відірвану від суспільства корпорацію.

Науковці виділяють три стратегії взаємодії держави (яка ототожнюється з діючою політичною владою) і суспільства: 1. Кооптація; 2. Репресія; 3. Легітимація [8, с. 47].

Суспільство ж представлено трьома категоріями: інсайдери (елітні групи, наближені до влади); аутсайдери (опозиція); електорат (широкі верстви населення). У комунікативному сенсі кооптація виражається як отримання зворотного зв'язку від суспільства через різні формальні і неформальні канали, ініційовані державною владою (підконтрольні громадські рухи, асоціації і т. д.) – в цьому випадку мова не йде про демократизацію, оскільки створювані форми взаємодії не мають автономії і залежать від держави, разом з тим, дозволяють відстежувати суспільні настрої. Стратегія репресій в комунікативній взаємодії – це введення або посилення цензури, обмеження інформаційних прав і свобод, за порушенням яких слідує покарання. Репресивна стратегія покликана обмежити інакомислення, не допустити поширення опозиційних і небезпечних для влади думок, та ідей. Ту ж мету переслідує і легітимація, але різниця між цими стратегіями лежить в методах: примус проти переконання. Переконання досягається за допомогою масштабного інформаційного впливу через ЗМІ та формування необхідної громадської думки із застосуванням пропагандистських і PR-технологій [8, с. 51].

Таким чином, говорячи про взаємодію органів публічного управління

та громадськості, маються на увазі наступні актори: державні органи; структури громадянського суспільства, асоціації та групи інтересів; засоби масової інформації; окремі громадяни. ЗМІ включені в даний перелік через те, що є потужним засобом впливу на громадську думку, отже, є одним з важелів політичної влади. Залежно від характеру поширення інформації в соціальній системі в цілому та її доступності, включеності акторів в процес прийняття рішень, обліку різних думок та інтересів, а також типу організації взаємодії акторів, можна виділити наступні категорії концепцій взаємодії:

1. Домінуюча держава, ЗМІ підконтрольні державі, доступ до процесу прийняття рішень можуть мати асоціації та групи інтересів, але не окремі громадяни (за винятком механізму виборів). До таких концепцій віднесемо електоральну демократію;

2. Чільна роль в політичному житті відведена групам інтересів, політичний процес зводиться до їх конкуренції і співпраці. Держава при цьому виступає або «арбітром», що сприяє досягненню консенсусу, або окремою специфічною групою інтересів. Широкі верстви населення можуть виступати як пасивні спостерігачі або можуть бути залучені в політичний процес через асоціації;

3. У політичному процесі і прийнятті рішень активно беруть участь громадяни, їх вільні асоціації, групи інтересів, засоби масової інформації в основному незалежні.

Основними напрямками впливу громадянського суспільства на органи публічного управління є:

1. Вимоги і дії щодо захисту прав і свобод громадян та їх асоціацій, зафіксованих в Конституції України і в міжнародно-правових документах (скарги, пропозиції, петиції). Вплив здійснюється з боку: окремих громадян; інститутів громадянського суспільства.

2. Політична участь громадян та інститутів громадянського суспільства в діяльності державної служби: у формуванні її підрозділів; в її

повсякденній діяльності, включаючи вимогу гласності і відкритості діяльності; у контролі діяльності державної служби; у підготовці та проведенні виборів [7, с. 147].

3. Участь у рухах протесту, пов'язаних з діяльністю державної служби (бюрократизмом, корупцією тощо) – мітингах, демонстраціях, страйках тощо.

4. Вплив на державний апарат різних груп тиску з метою прийняття певного державно-адміністративного рішення для досягнення своїх інтересів [6].

5. Захист законних прав самої державної служби, її посадових осіб з боку громадян та їх асоціацій [9, с. 27].

Основний вид впливу суспільства на державне управління – через легітимно функціонуючу політичну систему, учасників політичного процесу, що мають правове визнання в державі і використовують правові засоби впливу.

Інший вид впливу суспільства на державне управління – через неформальні організації, спеціально створені групи для тиску на владу, лобіювання та досягнення своїх інтересів. Ці групи впливають як на парламент, фракції, депутатів у процесі прийняття політичних рішень, так і на держапарат, на державних службовців, які в процесі вирішення завдань, поставлених перед ними політиками, осмислюють у своєму нормотворчості ці завдання, тлумачать їх певним чином, в тому числі і під безпосереднім впливом груп, осіб громадянського суспільства, зацікавлених у конкретних державно-адміністративних рішеннях.

Література

6. Бажинова О.А. Взаємодія органів публічної влади з громадськістю як чинник демократизації державного управління. *Державне будівництво*. 2011. №2. URL:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2011_2_54 (дата звернення: 21.09.2022).

7. Влада і суспільство: діалог через громадські ради: монографія / Шайгородський Ю.Ж., Андрійчук Т.С., Дідух А.Я. та ін.; за заг. ред. Ю.Ж. Шайгородського. Київ: Паливода А. В., 2011. 148 с.
8. Політична система і громадянське суспільство: європейські і українські реалії: монографія / за ред. А.І. Кудряченка. Київ: НІСД, 2007. 396 с.
9. Попович Н. Діалог як форма дискурсивної взаємодії у структурі політико-адміністративної комунікації. *Актуальні проблеми державного управління*. 2013. Вип. 3 (55). С. 26–29.